

1. Saadia R. Eisenberg, *Reading Medieval Religious Disputation*, pp. 69-72

Depending on the time and place, the rabbis might render the same item in otherwise identical circumstances ritually pure or impure. The Talmud wonders how in the same situation, "some [contemporaneous rabbis] render [the item] pure and others render it defiled?" The Talmud cryptically states, "These and those are the words of the living Gd." According to this Talmudic statement, rabbis are free to decide whatever they want, and Gd will support it even if the decisions are mutually exclusive. This inherent inconsistency, Donin argued, also demonstrates rabbinic hubris...

The question Yehiel was faced with represented a zero-sum game: how could opposing, mutually exclusive positions both be the words of the living Gd?... this current allegation went to the heart of Talmudic methodology. It is no wonder that "the entire assembly [was]...in great wonderment." How, in fact, could Jews in different locales have differing, even conflicting practices and laws, and yet both reflect divine "will of the living Gd?"

Facing this pressing challenge, Yehiel responded much in the fashion he had charted for himself. He began by quoting a biblical verse requiring adherence to the majority rule... Thus, Yehiel explained, "these and those," the decisions in each locale, opposing though they may be, were justified and constituted "the word of the living Gd" that is, the words of halakhic guidelines.

Once again, by rooting his response in a biblically mandated process Yehiel forced his Christian adversary to go on the defensive. Indeed, each rabbinical court was biblically enjoined to follow its majority ruling. And Gd would not anticipate that each court would make identical decisions. Perforce, then, opposing rulings did have divine authority, and were most logically the best and only way to remain in keeping with Gd's will rather than necessarily violating it. (This explanation is also consistent with the literal meaning of the expression "these and those are the words of the living Gd," where the "words" in question would be *Ex. 23:2*.)... This was particularly important because, unlike the other allegations Donin raised, this one had strong ramifications for Yehiel beyond providing ammunition for future debaters. The contention that the halakhic process was inherently contradictory was exigent in that it had the potential to affect the faith of a Jew faced with this question. It seems that in addition to preparing a kind of manual for future defenders of the Talmud, Yehiel was also attempting to address religious doubts experienced by faithful Jews.

2. Rabbi Nathan Lopes Cardozo, *The In-Authenticity of Codifying Jewish Law*, cardozoacademy.org 12/6/17

Over the last five hundred years, famous rabbinic leaders have called to limit the overwhelming authority of Rabbi Yosef Karo's *Shulchan Aruch* and Rambam's *Mishne Torah*. They felt that these works do not reflect authentic Judaism and its halachic tradition. The reason is obvious. These great codes of Jewish Law are very un-Jewish in spirit. They present Halacha in ways which oppose the heart and soul of the Talmud, and therefore of Judaism itself. They deprived Judaism of its multifaceted halachic tradition and its inherent music. It is not the works *themselves* which are the problem, but the ideology which they represent: *The ethos of codifying and finalizing Jewish Law...*

One of the Talmud's greatest contributions to Judaism is its indetermination, its frequent refusal to lay down the law. Talmudic discussions consist primarily of competing positions, often lacking a clear decision on which view is authoritative. The reason is obvious: *There should not be one*. The well-known talmudic statement "Elu ve-elu divrei Elokim Chaim" (These and those are the words of the Living Gd) supports this position. Halachic disagreement and radically opposing opinions are of the essence. There is a profound reason for this principle. The Torah, which is the word of God, can only be multifaceted. Like Gd Himself, it can never fit into a finalized system, for it is much too broad in scope. Every human being is different; the Torah must therefore be different to each one of them, showing nearly infinite dimensions and possibilities. *This is one of the most fascinating aspects of Jewish Tradition, making it strikingly distinct from the religions of the world.*

3. Rabbi Dov Linzer, *Women and an Ethos of Diversity*, www.yctorah.org 5/10/13

A few years ago, I was in Israel at a conference of rabbis, and the topic for that afternoon was women's participation in the community and the shul. A rabbi spoke on the topic of women saying *kaddish*. He shared that he wanted to do what was best for the community, and he was prepared to allow a woman to say *kaddish* in his shul, but this created

an enormous amount of conflict. So, for the sake of peace, he reversed his position and asked that women not say *kaddish* in his shul...

Here was an opportunity to educate the community on the lesson of diversity. That to allow such behavior is not to say that I identify with the position, it is to say that I respect the principle of *elu vi'elu*, that I want a community that welcomes a wide diversity of people, a halakhic community that respects the range of halakhic practices. Why not do the hard work to create *shalom* by working to create a community that is a true *machaneh Yisrael*. Let each person have his or her *degel*. It need not be your *degel*, but make sure that they are part of the camp, that they, like you, can access the Mikdash, and can stand at the foot of Har Sinai.

Fundamental Sources

4. Talmud, Eruvin 13b

אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה "אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל." וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.

Rabbi Abba cited Shemuel: Beit Shammai and Beit Hillel debated for three years, this saying the law is with us and this saying the law is with us. A small voice emerged and said, "These and these are *divrei Elokim chayim*, and the law is with Beit Hillel." But if these and these are *divrei Elokim chayim*, why did Beit Hillel merit that the law should be with them?...

5. Talmud, Gittin 6b

ר' אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב "ותזנה עליו פילגשו", ואשכחיה ר' אביתר לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה? א"ל עסיק בפילגש בגבעה. ומאי קאמר? אמר ליה "אביתר בני כך הוא אומר, יונתן בני כך הוא אומר." א"ל ח"ו ומי איכא ספיקא קמי שמיא? א"ל אלו ואלו דברי אלקים חיים הן...

Rabbi Eyyatar is the one whose Master agreed with him, for it says, "And his concubine left him [*vatizneh*]" [and there were two opinions among the Sages, one that it was a matter of *mazon* and the other that it was a matter of *z'nu*].

Rabbi Eyyatar encountered Eliyahu and asked, "What is Gd doing?" And Eliyahu told him, "Gd is involved in the story of the *pilegish* in Givah."

"And what is Gd saying?" He replied, "My son Eyyatar says thus, and My son Yonatan says thus."

Rabbi Eyyatar asked, "Gd-forbid, is there doubt in the heavens?!" Eliyahu replied, "These and these are *divrei Elokim chayim* [and can fit into the story, for both events took place, and the husband responded to the first without anger, and to the second with anger]."...

6. Talmud, Chagigah 3b

"דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד. (קהלת יב:יא)" למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים... "בעלי אספות" אלו תלמידי חכמים שיושבין אספות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה, תלמוד לומר "כולם נתנו מרעה אחד" – קל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב "וידבר אלקים את כל הדברים האלה." אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.

7. Talmud, Shabbat 88b

תני דבי רבי ישמעאל "וכפטיש יפצץ סלע (ירמ' כג:כט)" מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות, אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות.

8. Midrash, Bamidbar Rabbah 13:15

"שבעים שקל בשקל הקדש" למה? כשם שיין חשבונו שבעים, כך יש שבעים פנים בתורה. למה נאמר "בקערה האחת"? כנגד התורה הצריכה להיות אחת, כמה דתימא (במדבר טו) "תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם." למה נאמר "במזרק אחד"? שדברי תורה שבכתב ודברי תורה שבע"פ כולם נתנו מרועה אחד, כולם קל אחד אמרן למשה מסיני...

9. Midrash Tehillim 12:4

אמר ר' ינאי: לא ניתנה דברי תורה חתיכין, אלא על כל דבור שהיה אומר הקב"ה למשה היה אומר מ"ט פנים טהור, ומ"ט פנים טמא, אמר לפניו רבש"ע עד מתי נעמוד על בירורו של דבר? אמר ליה "אחרי רבים להטות," רבו המטמאין טמא, רבו המטהרין טהור.

10. Rabbi Aharon Lichtenstein, *Torat Hesed and Torat Emet*, Leaves of Faith pg. 85, footnote 14

The adjective, *hayyim*, could refer either to Gd, i.e., 'the words of the living Gd,' or to the words proper. The former would be analogous to *Devarim* 5:23, where *kol E-lohim hayyim*, clearly refers to E-lohim, as *kol* is in the singular. However, in our context, I intuit that the referent is *divrei*, and I have translated accordingly.

11. Mishnah, Eduyot 1:5-6

ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין? שאם יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו... אמר רבי יהודה אם כן למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה? שאם יאמר האדם כך אני מקובל יאמר לו כדברי איש פלוני שמעת.

12. Talmud Yerushalmi, Sanhedrin 4:2

א"ר ינאי אילו ניתנה התורה חתוכה לא היתה לרגל עמידה. מה טעם? "וידבר ד' אל משה." אמר לפניו: רבש"ע, הודיעני היאך היא ההלכה! אמר לו "אחרי רבים להטות." רבו המזכין זכו, רבו המחייבין חייבו, כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, מיניין "ודגלו..."

13. Talmud, Bava Metzia 59b

תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם, "אם הלכה כמותי, חרוב זה יוכיח!" נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמר לה ארבע מאות אמה. אמרו לו, "אין מביאין ראיה מן החרוב." חזר ואמר להם, "אם הלכה כמותי, אמת המים יוכיחו!" חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו, "אין מביאין ראיה מאמת המים." חזר ואמר להם, "אם הלכה כמותי, כותלי בית המדרש יוכיחו!" הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם, "אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה, אתם מה טיבכם?" לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין. חזר ואמר להם, "אם הלכה כמותי, מן השמים יוכיחו!" יצאתה בת קול ואמרה "מה לכם אצל רבי אליעזר, שהלכה כמותו בכל מקום!" עמד רבי יהושע על רגליו ואמר, "לא בשמים היא." מאי "לא בשמים היא?" אמר רבי ירמיה, שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה "אחרי רבים להטות." אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? אמר ליה קא חייך ואמר, "נצחוני בני, נצחוני בני."

Can Opposites be **דברי אלקים חיים**?

14. Rashi to Ketuvot 57a **הא קמ"ל**

...דכי פליגי תרי אליבא דחד, מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני, חד מינייהו משקר. אבל כי פליגי תרי אמוראי בדין או באיסור והיתר, כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא, אין כאן שקר, כל חד וחד סברא ידידה קאמר, מר יהיב טעמא להיתירא ומר יהיב טעמא לאיסורא, מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה בעניינא אחרינא, ואיכא למימר "אלו ואלו דברי אלקים חיים הם," זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא, שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט.

When two debate within one view, one saying "So says Ploni" and one saying "So says Ploni," one of them is lying. But when two Amoraim debate a law or *issur v'heter*, each saying "This is logical," there is no lie. Each expresses his own view... And one may say, "These and these are *divrei Elokim chayim*." Sometimes this argument is relevant and sometimes this argument is relevant, for the argument changes based on small changes in the facts.

15. Rabbi Chaim Yosef David Azulai (Chida), *Petach Einayim* to Eruvin 13b

ופשר דבר כתבו המפרשים דמ"ש "אלו ואלו דברי אלקים חיים" אין פירושו דשניהם אמת, אלא להיות דאין האור ניכר אלא מתוך החשך נמצא דהסברא המנגדת תועיל להבין הטב הסברא האמיתית בעצם, ומצד זה קרי בה נמי "דברי אלקים חיים," ולעולם דסברא אחת אמת והסברא האחרת אינה אמת.

The Sages explained that when it says, "These and these are the *divrei Elokim chayim*," it does not mean that both of them are true. Rather: since light is only noticeable against darkness, the opposing idea will help to understand the true idea well. Therefore, it is also called *divrei Elokim chayim*. But one idea is true, and the other idea is not true.

16. Rabbi Yaakov Lorberbaum, *Netivot haMishpat*, Introduction, tr. Rabbi M Rosensweig, *Elu va-Elu*, Tradition 26:2

ואף גם זאת אם שהשגיאה והטעות שקר הוא בעצמותו, מ"מ תועלת יש בו לחכמים, ובביאור אמרו חז"ל [גיטין מ"ג ע"א] 'והמכשלה הזאת תחת ירך,' אין אדם עומד על ד"ת אלא אם כן נכשל בו. והענין כי ידוע שהתורה נמשלה למים, וכאשר יפרש השוחה לצלול במים אדירים

להעלות הפנינים ואבני יקר בעת השיבולת הולך וסוער, תכהין עיניו מראות, וקשה עליו להשיג ההבדל הדק שבינם ובין אבן החרסית המונח אצלם רשומין כמעט במראה זה לזה, ותחת הספיר מעלה חרס בידו, אולם אחר העלותו, אור עיניו אתו לסמן לעצמו היטב ההפרש שביניהם, עד שכשהוא צולל שוב פעם שנית אבן המטעה לא ימצא עוד, ואם נמצא מיטיב הוא לראות לדעת את הפנינים וכל יקר ראתה עיניו. הרי דליית הדברים המוטעים היה לעזר ולהועיל לבי יטעוהו עוד. הוא הדבר אשר המליצו חז"ל באמרם אי לאו דדלאי חספא לא משכחת מרגניתא תותיה וגם ע"ז יש קבלת שכר מהשמים.

Though halakhic errors are inherently false, they nonetheless serve an important didactic function. Indeed, one cannot successfully establish halakhic truth without some measure of initial failure. The early stages of halakhic analysis bear a similarity to a diver who is not yet capable of distinguishing worthless stones from the treasure he wishes to retrieve. More often than not, he surfaces with the former rather than the latter. However, once he has analyzed his error he emerges with an enhanced capacity to discern. The very process of failure increases his sensitivity to the nuances that distinguish precious jewels from stones, enhancing his future prospects for success. When he dives again many of the worthless stones that were initially responsible for his confusion are no longer present, having already been discarded. Those that remain are unlikely to generate further confusion inasmuch as the diver has learned to identify the differences between precious and worthless stones. Thus his initial failure contributes to his ultimate success. As the Rabbis indicate: if he had not drawn worthless objects, we would not have discovered the valuable item which they camouflaged. For this entire process there is heavenly reward.

17. Rabbi Avraham Yitzchak Kook

יש טועים שחושבים שהשלום העולמי לא יבנה כי אם ע"י צביון אחד בדיעות ותכונות... ובאמת אינו כן כי השלום האמיתי אי אפשר שיבוא לעולם כי אם דוקא ע"י הערך של ריבוי השלום... שיתראו כל הצדדים וכל השיטות ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו ועניינו.

18. Rabbi Zalman Nechemiah Goldberg, תגובה למאמרו של הרב שלמה רזנפלד – המחלוקות שבתלמוד

ואמחיש דברי רש"י, הנה מחלוקת שנחלקו תנאים אם אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. אם נתבונן נראה שאין המחלוקת אם המושג לא בא לעולם יש בו קנין, שהנה אף ר"מ שסובר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מבואר בגמרא ריש פ' המפקיד שלא אמר ר' מאיר אלא במוכר פירות דקל דעבידא דאתי, אבל אין אפשרות להקנות כפל, שמי יאמר שיגנב ואם יגנב מי ימר שימצא הגנב ואם ימצא הגנב מי יאמר שיש לו דלמא מודה ומפטר. וגם לחכמים שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מודים שניתן להפריש תו"מ מפירות מחוברים, אף שכל זמן שמחברים הפירות אין אפשרות לתרום, אבל יכול להפריש שיחול התרומה לאחר שיתלש, ואין בזה חיסרון של דבר שלא בא לעולם, מאחר שבידו לתלוש הפירות וכן יכול להקדיש דבר של הפקר בשעה מונח קרוב לו שיכול ובידו לזכות. ומזה יתבאר שאין מחלוקת בעקרון שדבר שאינו עומד לבוא לכו"ע, וכן לכו"ע דבר שלא בא לעולם שבידו להביא לעולם קונה. ולא נחלקו אלא בגבול שעושיהו אינו בידו. ולכן גם דעת ר"מ וגם חכמים אומרים סברה נכונה, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, שבדבר מועט משתנה הדין, היינו הגבול שקובע את השינוי עביד.

19. Ritva to Eruvin 13b

"אלו ואלו דברי אלקים חיים." שאלו רבני צרפת ז"ל: היאך אפשר שיהיו שניהם דברי אלקים חיים וזה אוסר וזה מתיר? ותירצו כי כשעלה משה למרום לקבל תורה הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהיה הכרעה כמותם. ונכון הוא לפי הדרש ובדרך האמת יש טעם וסוד בדבר.

"These and these are *divrei Elokim chayim*" – The French Rabbis asked: How could both be *divrei Elokim chayim*, when this one prohibits and this one permits? And they answered that when Moshe ascended to Heaven to receive the Torah, they showed him, for every item, 49 prohibiting aspects and 49 permitting aspects. He asked Gd about it, and He said it would be given to the Sages of Israel in each generation, and the decision would follow them. And this is accurate according to the *drash*, and in the path of truth there is a reason and secret for the matter.

20. Rabbi Shlomo Luria, Yam shel Shlomo, Introduction to Bava Kama

וכל הנמצא בדברי חכמי התורה מימות משה רע"ה עד עתה. הן הן החכמים שאמר הוא עליהן (שם שם, י"א) דברים חכמים כדרכונות. כלם נתנו מרועה אחד. ושלא לתמוה על מחלוקתם בריחוק הדיעות, שזה מטמא וזה מטהר. זה אוסר וזה מתיר. זה פוסל וזה מכשיר. זה פוטר וזה מחייב. זה מרחק וזה מקרב. אם דעתם לשם שמים. והראשונים אפילו בבת קול לא היו משגיחים (ב"מ נ"ט ע"ב). וכולם דברי אלקים חיים, כאילו קיבל כל חד מפי הגבורה, ומפי משה, האף שלא יצא הדבר מפי משה לעולם, להיות שני הפכים בנושא אחד. אעפ"י כן דמהו החכם לרוב אישורו וחזקו, שאין בין דבר שהוציא משכל הפועל, אשר נתעוללו לו במושכלות שניות ושלישיות. לבין דבר שבא אליו בכח חוש הדיבור בקבלה הלכה למשה מסיני. אף שלא ציירו במופת שכלו להיותו הכרח. לולי צד הקבלה איש מפי איש. והמקובלים כתבו טעם לדבר, לפי שכל הנשמות היו בהר סיני, וקיבלו דרך מ"ט צינורות. והן שבעה פעמים שבעה, מזוקק שבעתיים. והן הקולות אשר

שמעו וגם ראו. וכל ישראל רואים את הקולות הן הדיעות המתחלקות בצינור. כל אחד ראה דרך צינור שלו לפי השגתו. וקבל כפי כח נשמתו העליונה, לרוב עילוייה. או פחיתותה, זה רחוק מזה. עד שאחד יגיע לטהור. והשני יגיע לקצה האחרון לטמא. והשלישי לאמצעות, רחוק מן הקצוות והכל אמת והבן.

ולכן אמר החכם, מאחר שדברי החכמים האמתיים כולם דברי אלקים חיים, אפילו במחלוקתם. קל וחומר בהשוותם יחד. א"כ הגע בעצמך, משה למה לא כתב מפי הגבורה באר הטיב כפי אשר ראוי. מבלי שיפול בו שום ספק. ויהיה פנים אחד לתורה, ולא מ"ט? גם זולת זה, מה שהיה ראוי להוסיף ולגזור, ראוי היה למשה להודיע בספר, באם תגיע למקום שתמצא בקעה פרוצה גדור אותה, ותוסיף בבנינה מה שראוי להוסיף, או מה שאיני ראוי להוסיף בשום עניין, על דרך אין גוזרין גזירה על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה (ב"ק ע"ט ע"ב): על זה השיב החכם על תמיהתם, "עשות ספרים אין קץ." כלומר שאינו מן האפשרי לעשות ספרים בעניין זה, כי אין קץ ותכלית לעניינו... ועוד אדרבה, אם כל זה היה כתוב בתורה. ק"ו שהיה עליו יותר הוספה. ר"ל הוספה על הוספה. ר"ל שאי אפשר שלא יפול ספיקות ושינויים ועומק הדעת בהוספה ראשונה. עד שתגיע הוספה שנייה לאלף אלפים כמותם...

Within the maximalist view, why do we have a single ruling?

21. Sefer haChinuch 496, **שלא להמרות על פי בית דין הגדול**

משרשי המצוה לפי שדעות בני האדם חלוקין זה מזה לא ישתוו לעולם הרבה דעות בדברים, ויודע אדון הכל ברוך הוא שאילו תהיה כוונת כתובי התורה מסורה ביד כל אחד ואחד מבני אדם איש איש כפי שכלו, יפרש כל אחד מהם דברי התורה כפי סברתו וירבה המחלוקת בישראל במשמעות המצוות, ותעשה התורה ככמה תורות, וכענין שכתבתי במצות אחרי רבים להטות... על כן אלקינו שהוא אדון כל החכמות השלמים תורתנו תורת אמת עם המצוה הזאת שצונו להתנהג בה על פי הפירוש האמתי המקובל לחכמינו הקדמונים עליהם השלום. ובכל דור ודור גם כן שנשמע אל החכמים הנמצאים שקבלו דבריהם ושתו מים מספריהם ויגעו כמה יגיעות בימים ובלילות להבין עומק מליהם ופליאות דעותיהם, ועם ההסכמה הזאת נכוין אל דרך האמת בדיעת התורה, וזולת זה אם נתפתה אחר מחשבותינו ועניות דעתנו לא נצלה לכל. ועל דרך האמת והשבח הגדול בזאת המצוה אמרו זכרונם לברכה "לא תסור ממנו ימין ושמאל", אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין לא תסור ממצותם, כלומר שאפילו יהיו הם טועים בדבר אחד מן הדברים אין ראוי לנו לחלוק עליהם אבל נעשה כטעמם, וטוב לסבול טעות אחד ויהיו הכל מסורים תחת דעתם הטוב תמיד, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו שבזה יהיה חורבן הדת וחלוק לב העם והפסד האומה לגמרי...

Among the roots of this mitzvah is this: People's minds differ, and multiple minds will never match on issues, and the blessed Master of All knows that if the intent of the Torah's sentences were given to each person according to his own mind, each one would explain the words of Torah according to his mind and machloket would increase in Israel regarding the meaning of the mitzvot, and the Torah would become like many Torot, as I wrote in the mitzvah of "Follow the majority"... Therefore, our Gd, Master of all wisdom, completed our Torah, the Torah of truth, with this mitzvah: He instructed us to act on the word of the true meaning, accepted by our early sages. In every generation we will also listen to the sages who are found then, who received their words and drank water from their books and exhausted themselves day and night to understand the depth of their words and the wonders of their opinions. With this agreement we will direct ourselves to the true path in knowledge of Torah, and without it if we are fooled by our minds and the poverty of our own wisdom we will not succeed, at all. And along the path of truth and the great praise of this mitzvah the sages said, "'Right or left' - Even if they demonstrate to you that Right is Left or the Left is Right, listen to them." This means that even if they err on a matter, it is not fitting for us to disagree with them, but rather we should practice in accordance with their error, and it is better to bear one error and have everything continually placed under their good auspices, and not that each person should follow his own mind, which would lead to the destruction of the religion and division of the nation and the complete loss of the nation...

22. Ramban to Devarim 17:11

וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח ד' על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול.

Certainly, you should think that they are telling you that right is right, for the spirit of Gd is upon those who serve in His sanctum, and He will not abandon His pious ones, they are always protected from error and stumbling blocks.

23. Rabbeinu Nisim, Derashot haRan 7

וכולן למדם משה מפי הגבורה בלא הכרעה כל מחלוקת ומחלוקת בפרט. אבל מסר לו כלל אשר בו יודע האמת, והוא (שמות כג ב) אחרי רבים להטות, וכן (דברים יז יא) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך

And Moshe learned all of them from Gd, without resolution for each particular dispute. But He gave Moshe a rule through which the truth could be known, which is "Follow the majority," and "Do not stray from that which they tell you."

24. Rabbi Michael Rosensweig, *Elu va-Elu*, Tradition 26:2

At the same time, if one advocates the objective validity of alternative *pesakim*, then even as they are more palatable as *devar haShem*, they are ironically perhaps less legally significant as practicable alternatives once they have been rejected by the process of *pesak*, for under these circumstances the formal and procedural aspect of halakhic resolution dominates. *Pesak*, according to this view, need not concern itself with the risky uncertain and fallible task of revealing the one authentic truth, but instead focuses on establishing the best truth consistent with its own principles of resolution. In this sense, the conclusions reached are absolutely binding in the realm of normative conduct inasmuch as this view establishes *pesak* as a *din vada*-an absolute surety. This aspect of the relationship between *pesak* and the theoretical value of alternative perspectives has been largely ignored by those who perceive of *elu va-elu* in strictly modern-liberal terms, ignoring the concomitant ascendancy of pure formal procedure in these schemes.

25. Rama, Choshen Mishpat 25:1 (from Terumat haDeshen)

אין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקבל מרבתי שאין נוהגין כאותה חומרא.
One should not be lenient in a matter in which the compositions that have spread throughout most of Israel have been strict, unless one has received from his masters that we do not follow this stringency.

26. Rabbeinu Nisim, Avodah Zarah 14b בדפי הרי"ף

ששלושה דינין הן:

- פשט איסורו ברוב ישראל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו, ואפילו גדול ממנו בחכמה ובמנין, וזהו טעמן של י"ח דבר שאין שומעין להתירן אפילו מאליהו ובית דינו.
- לא פשט איסורו ברוב ישראל, אבל מכל מקום היא גזרה שרוב הצבור יכולין לעמוד בה, זה היא ששנינו "אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין", הא אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין מיהא מתיר.
- לא פשט איסורו ברוב ישראל מפני שהיא גזרה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה, אפילו קטן מתירה...

There are three legal categories:

- Where the prohibition has spread through most of Israel, no court may cancel the words of another court, even where it is greater in wisdom and number. This is the reason for the special 18 cases regarding which we will not listen to anyone to permit, even to Eliyahu and his court.
- Where the prohibition has not spread through most of Israel, but it is a decree which most of the community could bear, this is where we have learned, "A court cannot cancel the words of another court, unless it is greater in wisdom and number." Where it is greater in wisdom and number, it may permit.
- Where the prohibition has not spread through most of Israel, because it is a decree which most of the community could not bear, then even a smaller court may permit it...

27. Rabbi Avraham Yitzchak Kook, Beer Eliyahu to Choshen Mishpat 25:7

ונראין הדברים שבענין עצם קביעות ההלכה, כשאינה מכלל גזירות ותקנות, אין שייכות באמת לדין "אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו", ואין לך אלא שופט שבימך. אבל לענין הקבלה שמתקבל בישראל ומתפשט הדבר להורות כאחד מהחולקים באיזה דין, בזה יש כבר ענין של תקנה.

It appears correct to say that regarding the establishment of law, outside of the framework of decrees and enactments, the rule of "A court cannot cancel the words of another court" is not truly relevant, and you may only follow the judge of your day. However, regarding a tradition which has been accepted in Israel and has spread to rule like one of the disputants regarding a particular law, the concept of an "enactment" is relevant.

28. Rabbi Hai Gaon (10th century Babylon), cited in T'mim De'im of Raavad 119

מנין אנו יודעים כי יש עלינו מצוה לתקוע ביום זה? ועקר התורה הכתובה מנין אנו יודעים כי היא תורת משה שכתבה מפי הגבורה, אלא מפי עם ישראל, הנה אלו המעידים עליה גם הם מעידים כי במעשה יצאנו ידי חובותינו וכי כן העתיקו בקבלה מפי הנביאים הלכה למשה מסיני. ודברי הרבים הוא המוכיח על כל משנה ועל כל גמרא, ויותר מכל ראיה מזה פוק חזי מה עמא דבר, זה העיקר והסמך ואחר כך אנו מביטים בכל הדברים שנאמרו במשנה או בגמרא בענין הזה, ומה שיעלה מהם ויתרץ כאשר את נפשותינו מוטב, ואם יש בה כלום שלא יתכוין כאשר בלבבינו ולא יתברר בראיה אינו עוקר את העיקר.

How do we know that we are obligated to blow shofar on this day? And regarding the essential text of the Torah, how do we know that this is the Torah of Moshe, written from Gd's word? It is from the mouth of the Jewish nation. Their mouths testify to it, and they also testify that our deeds fulfill our ritual obligations, and that this has been transmitted by

tradition from the prophets, the law of Moshe at Sinai. The words of the masses testify to every mishnah and gemara, and beyond any proof is the [Talmudic] principle, "Go see what the nation says." This [national practice] is the essence and basis, and after that we look at the declarations of the mishnah and gemara in such matters, and whatever emerges from them and we resolve is good. Anything that does not match that which is in our hearts and which cannot be proved does not uproot the essence.

29. Rabbi Aharon Lichtenstein, *Torat Hesed and Torat Emet*, Leaves of Faith pg. 69 (Google Books)

The question is legitimate. Moreover, we should expect, *a priori*, that there should be borderline cases in which the interplay could go either way. And yet – in an Orthodox context, surely – some mode of definition is inevitable. It may be formal, as during the epoch of technical *semikhah*, lineally derived from Mosheh Rabbenu; or, as in later times, the informal collective judgment, based upon personal and pietistic criteria no less than upon sheer intellectual prowess or erudition, of the historical Torah community. Sadducees or Karaites – or, for that matter, Elisha ben Avuyah – shall not be ushered into that community by virtue of their scholarship, nor contrarily, shall their teachings be legitimized by dint of their authorship. Our reverence for Hazal, particularly, is such that even when one concedes that a given interpretation is consonant with a possible understanding of a primary element and could therefore, potentially, have qualified as a *hefza* of Torah, where it directly contravenes their consensual judgment, it does not assume its place within the tradition. Be that as it may, however, the conundrum of definition does not emasculate the centrality of the pluralistic aspect, albeit limited, of *Torah she-be'al-peh*.

30. Rabbi Michael Rosensweig, *Elu va-Elu*, Tradition 26:2

There are of course significant limitations even to a pluralism grounded in equal truths. This is clearly manifest by the distinction of *ta'ut be-devar mishnah* and *ta'ut be-shikul ha-da'at* as we have just demonstrated, and in other contexts as well. The parameters of *kim le*, for example, attest to this. Even those who accept the effectiveness of the claim of *kim le* impose definite limitations. Maharik believes that one can only resort to this claim when the minority opinion you seek to rely upon is one of definite prominence and stature – the opinion of a Rashi or R. Tam, etc. There are Aharonim who require that such a position be cited by the Shulhan Arukh or Rema. Some Rishonim demand that at least two poskim adopt a position before one can declare *kim le*. A position advocated by only one authority is too idiosyncratic to be taken as a serious expression of Torah.

Review Questions

What are the two potential meanings of דברי אלקים חיים?

What are two ways that opposites could be part of Torah?

If there really are multiple truths, what are two ways to explain how we have halachic rulings?

Who decides the ruling, among these multiple truths?

Is Rabbi Cardozo correct that codifying psak is in-authentic Judaism?